

เปิดบ้าน ประนอม ทาแปง ชุมทรัพย์ภูมิปัญญาผ้าจากเมืองล่อง

“ครู นัยการเรียนรู้ผ้าจากเมืองล่อง” และ “พิพิธภัณฑ์ผ้าทอตีนจก” ที่บ้านไผ่ล้อม ต.หัวทุ่ง อ.ล่อง จ.แพร่ เป็นบ้านของครู ประนอม ทาแปง ศิลปินผ้าจากเมืองล่อง ผู้ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นศิลปินแห่งชาติ ซึ่งท่านตั้งขึ้นเพื่อถ่ายทอดวิชาความรู้เรื่องการปลูกฝ้าย ปลูกคราม ทำเส้นฝ้าย การทอผ้าพื้นเมือง และผ้าตีนจกเมืองล่อง ตามภูมิปัญญาดั้งเดิมให้กับกลุ่มแม่บ้านตลอดจนเยาวชน เพื่อพัฒนาเป็นอาชีพ

น่าดีใจที่ความรู้เหล่านี้ ครูประนอมไม่ได้เก็บไว้คนเดียว หากตั้งใจเผยแพร่มาตลอด ขณะที่กรมส่งเสริมวัฒนธรรม โดยกองทุนส่งเสริมงานวัฒนธรรม มีหน้าที่ขับเคลื่อนการดำเนินงานวัฒนธรรม ได้จัดงานเปิดบ้านศิลปินแห่งชาติ ประนอม ทาแปง ศิลปินแห่งชาติ สาขาคraft ศิลป์ (ประณีตศิลป์-ศิลปะผ้าทอ) พ.ศ.2553 อย่างเป็นทางการในวันที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ.2556 ที่ผ่านมานับเป็นบ้านแห่งที่ 16 ของโครงการเปิดบ้านศิลปินแห่งชาติ

ป้ายวันนั้นปักคักไปด้วยกลุ่มแม่บ้าน ลูกศิษย์ลูกหามากมายที่ต่างมาร่วมแสดงความยินดีและร่วมแรงร่วมใจให้งานวันนี้สำเร็จ ลุล่วง เพราะเจ้าของบ้านเป็นครูที่ยิ่งใหญ่และมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก โดยมีสุระ เตชะทัต ที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม มาเป็นประธานเปิดบ้าน พร้อมด้วยดำรงศ ทองสม รองอธิบดีกรมส่งเสริมวัฒนธรรม ร่วมงาน

มีการสาธิตการมัดย้อมแยกออกจากเมล็ด การตีฝ้าย บั่นฝ้าย การทอผ้าจาก ตลอดจนถึงจัดแสดงชุดที่ออกแบบตัดเย็บจากผ้าจาก โดยเฉพาะชุดผ้าทอลายโคมซ้อนน้อยตุงชัย ถือเป็นผ้าจากที่ยาวที่สุดในโลก 120 เมตร ครูประนอมใช้เวลาทอ 20 ปี ชวนมองด้วย 5 สีมงคล น้ำเงิน เขียว เหลือง แดง และดำ ผสมผสานเป็นลวดลายดั้งเดิม นอกจากนี้ยังมีผ้าทอชิ้นเยี่ยมหลายชิ้นที่แม่ประนอมรังสรรค์ขึ้นได้แรงบันดาลใจ

ประนอม ทาแปง ศิลปินแห่งชาติผู้สืบสานภูมิปัญญาผ้าจากเมืองล่อง

เปิดบ้านศิลปินแห่งชาติมีพิพิธภัณฑ์ผ้าทอตีนจกน่าสนใจ

จากลายโบราณ ทำให้ผู้มาเยือนรู้สึกตะลึงในความประณีตและงดงามเป็นเลิศ

30 กว่าปีที่ครูประนอมทั้งแกะลายโบราณ คิดค้นพัฒนาลวดลายใหม่ ทดลองเทคนิคย้อมสีธรรมชาติ ล่าสืบทอดลวดลายจากย้อมครามเพิ่มมูลค่าให้กับผ้าทอจนสำเร็จ ศิลปินแห่งชาติเปิดใจว่า ศิลปะผ้าทอเป็นภูมิปัญญาสร้างคนให้มีอาชีพ ไม่

ต้องละทิ้งถิ่นฐานไปทำงานที่อื่น เพราะผ้าทอเป็นสิ่งที่ต้องการของตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ ความรู้นั้นนอกจากส่งเสริมให้ชาวบ้านแล้ว ช่วงปิดเทอมยังให้เด็กนักเรียนมาเรียนรู้ที่ศูนย์แห่งนี้ด้วย

“ต้องเรียนรู้ตลอดเวลาและนำมาถ่ายทอดต่อบอกสอนให้ชาวบ้านได้รู้ ในขณะที่เด็กรุ่นใหม่ที่มาเรียนรู้ จะอธิบายถึงคุณค่า ภูมิปัญญาผ้าจากของดี

จากลายโบราณ 'โคมช่อน้อยตุงชัย' สู้ชุดแต่งกายงดงาม

เมืองล่อง เพื่อช่วยกันสืบสานไม่ให้สูญหาย จะบอก
ลวดลายโบราณเป็นยังไป วิธีการทอทุกขั้นตอน
เปรียบเทียบกับลวดลายใหม่ เนื่องจากอนุรักษ์อย่าง
เดียวอยู่ไม่ได้ ต้องพัฒนารูปแบบที่ตลาดต้องการ
ด้วย” ครูประนอมกล่าว

นายกองที่ภูมิปัญญาผ้าทอ
โบราณนั้น ครูประนอมก็อนุรักษ์ไว้
โดยเฉพาะลวดลายผ้าทอที่บรรพบุรุษ
เคยสร้างไว้ ครูประนอมเล่าให้ฟังว่า
บรรพบุรุษคนล่องเป็นไทยวนซึ่งอพยพ
จากเมืองเชียงแสนมาตั้งถิ่นฐานที่แพร่
นอกจากนี้ยังมีที่น่าน ลำปาง เชียงใหม่
อุตรดิตถ์ ราชบุรี และสระบุรี โดยการ
ทอผ้าจากเป็นภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมา
คำว่า “จก” หมายถึงลวดให้เป็นลวดลาย
ตนก็ได้ความรู้ถ่ายทอดจากแม่ มีการ
ปลูกฝ้าย ฝ้ายฝ้าย ฝ้ายฝ้าย บันด้ายจากโย
ฝ้าย และมาทอผ้าสวมใส่ ทำกันเองใน
ครัวเรือน ลวดลายได้แรงบันดาลใจจากธรรมชาติ
เช่น ขอฟักกุด ใบผักแว่น นกคุ้มและหงส์

“ที่แกะลายโบราณมาได้มี 39 ลาย นำมาทอ
ใหม่เพื่อเป็นต้นแบบ อย่าง ลายโคมช่อน้อยตุงชัย
เห็นที่วัดสะแก อ.ล่อง ผ้าขาดเห็นลายครึ่งเดียว ก็
ยืมวัดมาแกะลาย กลัวจะสูญหายไป และจากลาย
โบราณก็มาพลิกแพลง ลายเดิมจกเล็กๆ มีเพียงสีดำ

เยาวชนเรียนรู้ฝึกฝนความสามารถในการทอผ้าที่บ้านหลังนี้

และแดง ถ้าจะทำการตลาดและเพิ่มมูลค่าเราก็จัก
ทั้งพื้น ลายขนาดใหญ่ขึ้น ละเอียดขึ้น เปลี่ยนสีเส้น
ให้คลาสสิกขึ้น อาจใช้ถึง 10 สี กระบวนการทอที่
ยากนี้ทำให้ราคาจำหน่ายต่อผืนเพิ่มสูงขึ้น ชาวบ้าน
มีรายได้มากขึ้น สภาพครอบครัวก็ดี” ครูประนอม
บอกถึงการฟื้นฟูลายโบราณและพัฒนาลายใหม่ๆ
ซึ่งผลงานอนุรักษ์ก็มีให้ชื่นชมที่พิพิธภัณฑ์ผ้าทอพื้น
ตก บ้านศิลปินแห่งชาติผู้น้อยอย่างน่าสนใจ

เจ้าของบ้านหลังนี้บอกจากใจว่า ทุกสิ่งที่ทำ ทำ
ด้วยความรัก และเพียรพยายาม เพราะอยากตอบแทน
บุญคุณแผ่นดิน ตอบแทนพระมหากษัตริย์คุณสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระราชทาน
ความรู้แนะนำการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองล่อง
มีโครงการเข้ามาส่งเสริมฝีมือและรับผลิตภัณฑ์ไป
จำหน่าย หวังว่าบ้านหลังนี้จะเป็นแหล่งเรียนรู้ผ้าจาก
แห่งเมืองล่องของชาติอย่างยั่งยืน.

ตลอดชีวิตครูประนอมทุ่มเทสร้างสรรค์ศิลปะผ้าทอ